

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

колективних прав, визначивши при цьому їх співвідношення з індивідуальними, так званого «четвертого покоління прав людини» (екологічних, інформаційних тощо) [3, с. 32].

Тому з метою підвищення ефективності гарантій доцільним також вважається розширення кола суб'єктів, конституційно зобов'язаних забезпечувати права та свободи. Важливо посилити роль неурядових правозахисних організацій та інститутів громадянського суспільства, активно залучаючи їх у процес забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також удосконалювати механізми судового та позасудового захисту прав людини як на національному так і міжнародному рівнях. Отже, вирішення зазначених проблем сприятиме створенню ефективного механізму, який у свою чергу стане гарантією виконання державою свого обов'язку не лише щодо визнання, але й щодо гарантування та забезпечення додержання прав і свобод людини і громадянина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : станом на 1 січ. 2020 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2020. 82 с.
2. Колодій А. М., Олійник А.Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: підручник. Київ : «Прав. Єдність», всеукр. асоц. вид., 2008. 350 с
3. Оніщук М. В. Проблеми забезпечення прав людини в Україні: від Загальної декларації прав людини – до сьогодення : Право України. 2009. № 4. с. 29-35
4. Шукліна Н. Г. Поняття конституційного механізму захисту основних прав людини і громадянина в Україні : наук. вісн. Чернівці, 2003. Вип. 180: Правознавство. с. 47-51.

ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНА АДМІНІСТРАЦІЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Крисько А. С.

*студент I курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Стебляк А. В.

*доктор філософії зі спеціальності 081 «Право», асистент кафедри ФЮКП ННІ права
Сумського державного університету*

Початок антитерористичної операції на сході України в 2014 році та повномасштабне вторгнення Російської Федерації в 2022 році викликало необхідність у військовій організації управління для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення на території областей, районів, громад, міст, селищ та сіл, що опинились в зоні проведення бойових дій та відсічі збройної агресії ворога. Налагодження

системи державного управління та місцевого самоврядування в умовах військових дій є вкрай важливим, оскільки мова йде про зниження впливу негативних чинників та наслідків проведення військових операцій у зоні ведення збройного конфлікту.

Мета дослідження полягає у тому, щоб проаналізувати поняття, зміст, основні особливості та характерні риси військово-цивільної адміністрації в контексті функціонування, забезпечення безпеки та життєдіяльності населення в умовах воєнного стану та ведення бойових дій на території України.

Проблематика захисту населення під час збройного конфлікту на території України є досить актуальною, проте аналізу та дослідженню саме питанню військово-цивільної адміністрації все ж таки присвячена незначна кількість наукових праць, оскільки це поняття вирізняється своєю новизною та появою в правовому полі відносно нещодавно. Водночас значну роль у вивченні вказаного державного інституту відіграли праці таких науковців як

Т. Журавля, Е.Тітко, Д. Хайрулліна, О. Шутова та ін.

Як відомо, з 2014 року в Україні триває військовий конфлікт з Російською Федерацією, що розпочався на території Донецької та Луганської областей. Військові дії на сході країни проводилися в рамках Антитерористичної операції, де виникла проблема й водночас потреба пошуку нового механізму управління та розвитку територіями в умовах війни. Саме з метою забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі проведення АТО 3 лютого 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про військово-цивільні адміністрації». Останні розуміються як тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, утворені для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації [1].

Виходячи з визначення військово-цивільних адміністрацій, варто звернути увагу на ознаки, притаманні їм, зокрема:

1) державність. Військово-цивільні адміністрації є державним органом та частиною єдиного механізму держави, беруть участь у виконанні функцій останньої й наділені при цьому владними повноваженнями;

2) тимчасовість. Військово-цивільна адміністрація має тимчасовий характер. Це означає, що її повноваження починаються в день набрання чинності акта Президента

України про їх утворення задля забезпечення стабільності, безпеки та нормалізації життєдіяльності в умовах воєнного конфлікту, та припиняються в день відкриття першої сесії новообраної ради після стабілізації ситуації в районі проведення бойових дій та можливості провести виборчий процес. Тимчасовість діяльності військово-цивільної адміністрації визначається тим, що даний орган діє в період особливого стану, і після того як функція виконана, припиняє своє існування, проте юридичного закріплення ця ознака в однойменному законі про військово-цивільні адміністрації не має;

3) спеціальність. Військово-цивільна адміністрація має спеціальне призначення та діє у складі Антитерористичного центру та Служби безпеки України. Спеціальне призначення означає проведення комплексу заходів з виконання основної функції вказаної адміністрації – забезпечення безпеки та нормалізації життя в умовах військових дій, на території збройного конфлікту. Крім того, частина структури військово-цивільної адміністрації формується з числа військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законодавства, осіб рядового й начальницького складу правоохоронних органів;

4) територіальність. Військово-цивільні адміністрації утворюються в селах, селищах, містах, районах та областях. Їх утворення залежить від адміністративно-територіального устрою України [2, с. 68-70].

Для забезпечення безпеки, правопорядку та нормалізації життя в районі проведення бойових дій, військово-цивільна адміністрація наділена певною сукупністю повноважень, що допомагають виконати поставлені перед нею функції та завдання щодо управління, контролю, керівництва та організації, зокрема це: повноваження у сфері оборони, національної безпеки та цивільного захисту; повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян; повноваження у сфері планування, соціально-економічного розвитку, бюджету та фінансів; повноваження у сфері управління майном та житлово-комунального господарства; повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури й спорту та соціального захисту населення тощо [3, с. 132].

Також не менш важливим аспектом діяльності військово-цивільної адміністрації є визначення їх прав. Ці органи влади на відповідній території, за погодженням з Антитерористичним центром при Службою безпеки України, мають право: встановлювати ряд обмежень щодо вільного перебування в певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях; тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів і пішоходів на вулицях, дорогах; організовувати перевірку документів, що посвідчують особу, за потреби проводити обшук тощо [4, с.183].

Підсумовуючи, можна зазначити, що державні органи та органи місцевого самоврядування в населених пунктах в районі проведення бойових дій були не в змозі виконувати свої повноваження, де разом з цим залишалась необхідність в забезпеченні безпеки, правопорядку, нормалізації життєдіяльності населення й розвитку територій. У зв'язку з цим було прийнято рішення про запровадження нового інституту державної влади – військово-цивільних адміністрацій. Утворення останніх є необхідним для врегулювання існуючих проблем серед цивільного населення й розвитку регіонів, що страждають від збройного конфлікту. Унікальність цієї структури, зокрема полягає в новизні та поєднанні управлінських та правоохоронних функцій.

В нинішніх умовах, пов'язаних із повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України, створення військово-цивільних адміністрацій не лише на території Операції об'єднаних Сил, є вимогою часу, що, у свою чергу, забезпечить швидке врегулювання питання забезпечення безпеки та правопорядку серед населення, недопущення гуманітарної кризи на території, де ведуться тяжкі бої й унеможлиблюється нормальне функціонування органів місцевого самоврядування та державної влади. Ще однією причиною запровадження військово-цивільних адміністрацій є фаховість військових, що набагато краще володіють управлінськими функціями в умовах воєнного стану й здатні ефективно керувати містом, селищем, районом тощо. Водночас існує й велика кількість прогалин в законодавстві, що потребують свого вирішення, серед яких – розподілення повноважень між місцевими органами влади та військово-цивільними адміністраціями. Тому питання щодо цілей та функцій останніх потребують подальшого наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. №141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 06.05.2022).
2. Журавель Т. С. Військово-цивільна адміністрація: поняття та ознаки. *Public Administration and Local Government*. 2021. Т. 1. № 48. С. 67–72.
3. Шутова О., Хайрулліна Д. Інститут військово-цивільних адміністрацій та його запровадження в зоні проведення антитерористичної операції. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 130–133.
4. Тітко Е. Цивільно-військові адміністрації як основна форма місцевого самоврядування в зоні конфлікту. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Т. 2. № 1. С. 180–184.